

Elvessük-e a GM magot?

A magyar tudósok és gazdák versenyhátrányba kerülhetnek amiatt, hogy az Alaptörvénybe került a génmódosított növények termesztésének tilalma – mondja **Dudits Dénes** akadémikus, az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpontjának kutatója. A génmódosítás elleni harcot kirobbantató Pusztai Árpád után most az ellenoldalnak adtunk megszólalási lehetőséget.

Fotó | Lényó László

LAKY ZOLTÁN | kultura@hetivalasz.hu

– Az egészséghez való jog érvényesülését „Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal” segíti elő – mondja az Alaptörvény. Önök Szegeden szárazságtűrő búzát nemesítenek gébeültetéssel. Milyen érzés, hogy kutatásuk célja alkotmányellenes?

– Inkorrektnek érzem a tiltást, és ez független attól, hogy pártolom-e a génmódosított élőlények (GMO-k) mezőgazdasági felhasználását. Egyrészt néhány paragrafussal feljebb az áll, hogy a „tudományos igazság kérdé-

sében az állam nem jogosult dönteni”, másrészt csak a GMO-k termesztése tilos, a behozatala nem. Az EU 42 génmódosított élelmiszer és takarmány forgalmazását engedélyezi, s ezeket feldolgozott termékekben valószínűleg mindannyian fogyasztjuk. GM szóját nagy mennyiségben hozunk be Dél-Amerikából, s az Alaptörvény szerint ezzel nincs baj, de ha ugyanezt a GM-szóját a magyar gazda a magyar földben termeszténé, az már ártana a testi és lelki egészségünknek.

– **Érinti-e a tudományt a tiltás?**

– Sajnos egyértelmű a negatív hatás. Azóta, hogy az Agrárgazdasági Kuta-

tó Intézetből tavaly elbocsátották *Popp József* főigazgató-helyettest, amiért a GMO-k hasznáról nyilatkozott, a kutatók már nem is mernek megszólalni. Engem koromnál fogva már nem érdekel, mit tesznek velem. Érezhető, hogy nincs pályázat kutatásra, a hallgatók nem az agrártudományokat és a molekuláris növénybiológiát választják. A géntechnológia alkalmazása nélkül ma nem lehet versenyképes kutatást végezni és magas impakt faktorú cikket közölni. Huszonhét éve az én kutatócsoportom állított elő először itthon transzgenikus növényt, lucernát, a legtöbb kutatásunk azóta is a géntechno-

lógiaira épül. Széchenyi-díjamat is biotechnológiai eredményekért kaptam.

– **Nem túlzás „liszenkóizmusról” beszélni Popp elbocsátása kapcsán?**

– Megállja a helyét a párhuzam. A politika mindig a növénynevelést pécézi ki magának. *Liszenko* elvtárs tagadta a gének létét, a mendeli öröklődést, és a sztálini puskák árnyékában kijelentette: „jarovizációval”, vegetatív hibridizációval kell nevelíteni. Aki ezt támadta, könnyen a Gulagon találhatta magát. Többféle nevelési eljárással meg lehet változtatni az élőlények génállományát, a génbeültetés csak a legújabb és leghatékonyabb. Ezt betiltani olyan, mintha azt mondanám: csak kézifűrésszel és hegesztővel lehet autót gyártani, lézer használata tilos.

– **Csak hogy míg a hagyományos nevelésnél azonos vagy egymáshoz közeli fajták egyedeit keresztezzük, itt bármilyen faj géneit bevihetjük egy tőle távoli fajba, s új életformákat teremthetünk.**

– Látott már tritikálét? A búza és a rozs hibridje, a természetben soha nem alakult volna ki, de, a nevelésnek hála, száz éve népszerű takarmány. A felvetés bizonyos mértékig igaz, de akkor kérdelem: a GMO-ellenzők miért nem tesznek különbséget aközött, hogy csak búzagéneket viszünk át búzába, vagy idegen géneket építünk be? A hithű ellenzők mindkettőt üldözik, és ez ellentmond a fenti érvelésnek.

– **Időről időre olyan kísérletekről is hallunk, amelyek szerint a GM élelem egészségtelen...**

– ...majd e kísérletekről mindig kiderül pár alapvető tudományos hiba. De nem is ez a lényeg. Tegyük fel, hogy a kutató egy érdekes kísérletben azt látja, hogy egy GMO-nak káros élettani hatása van. Mi a korrekt megoldás? Az adott GMO-t megsemmisíti. De a génbeültetésről ez alapján semmilyen általános következtetést nem vonhat le. Ha azt kérdezi, hogy a kukoricabogár-ellenálló GM kukorica egészségtelen-e, azt tudom mondani, hogy az Európai Élelmiszer-biztonsági Ügynökség vizsgálatai alapján nem. Ha olyan gént ültetnének be, amelynek eredményeként a kukorica gombamérget termel, az nyilván káros lenne. Minden növényt külön kell vizsgálni. A szakha-

tóságok ezt teszik, és az engedélyezett GMO-knál nem találtak káros hatást.

– **Hosszú távon még felbukkanhat.**

– És ha én hagyományos neveléssel alkotok holnap egy hibridet, annak ismerni fogjuk a hosszú távú hatásait? És hány ember halt meg GM növények fogyasztásától? Egy esetről sem tudunk, pedig 2012-ben 170 millió hektáron termesztettek ilyen növényeket.

– **Ami ökológiai szempontból is kockázatos, hiszen a GM pollenek beszennyezhetik a többi növényt.**

– Ez mondva csinált probléma. A búzavirágpor néhány méternél távolabb nem száll. A szója is öntermékenyülő növény, sosem fog átporozni egy másik szójára. A kukorica pollenje sem

„Egy akadémikustársam megmondta: a géntechnológiát értékeli, de a multik miatt GMO-ellenes álláspontot képvisel.”

száll tovább száz méternél, védősávval, szigetelő növények vetésével gátat lehet ennek szabni. Egyébként a kukoricának 32 ezer génje van. Miért attól félünk, hogy pont az egy beültetett gén fertőzi meg a szomszédot? A többi 31 999 gén ugyanolyan valószínűséggel átmehet az egyik táblából a másikba.

– **Az ökológiai hatások ennél szerenteágzóbbak lehetnek. Egy GM kukorica az úgynevezett Bt toxin termelésével védekezik a kukoricamoly és a kukoricabogár ellen, ami ahhoz vezethet, hogy ezekre érzéketlen moly- és bogárfajták fejlődnek ki.**

– Ebben semmi új nincs. Genetikai módosítás nélkül is állandó evolúciós verseny folyik a kórokozó és a növény között. Előbb-utóbb mindig megszűnik a neveléssel kialakított rezisztencia, akár hagyományos, akár géntechnológiai úton fejlesztették ki. A nevelés csak megtámogatja ebben a versenyben a növényt.

– **Még mindig ott vannak a gazdasági ellenérvek. A gazdának évente új GM vetőmagot kellene vennie, multiktól függetlenül a mezőgazdaság.**

– A kiszolgáltatottságunknak semmi köze a GMO-khoz. Ma is minden hibrid kukoricamagot újra meg kell vásárolni. Az itthon forgalmazott nem GM kukorica-vetőmag 90 százalékát már most is a multinacionális világcégek adják el. Egyébként itt van a kutyaelásva. Van akadémikustársam, aki megmondta, hogy a géntechnológiát értékeli, de a multiellenessége miatt csak GMO-ellenes álláspontot tud képviselni. Tudomásul kell venni, hogy egy GM fajta kinemesítése 100 millió dollárba kerül, és ezt csak óriáscégek engedhetik meg maguknak.

– **Viszont a GMO nélküli ételt a magyar gazdák jobb pénzért tudják eladni a zöld gondolatot fontosnak tartó nyugat-európai fogyasztóknak.**

– Én üzleti kérdésekhez nem értek, de *Vancura József*, aki a Gabonatermesztők Országos Szövetségének elnökeként jobban tisztában van a piaci viszonyokkal, nemrég azt nyilatkozta: „Minden ellenkező híreszteléssel szemben a GMO-mentességet nem fizeti meg a piac.” A költségoldalon viszont versenyhátrányt okozhat a magyar gazdáknak. Az EU-ban ma két GM növény termesztése engedélyezett: a kukoricamoly-rezisztens kukoricáé és egy burgonyáé. Ezekről elesni nem nagy érvágás nekünk, a kukoricamoly hazánk területének nagy részén nem is okoz jelentős kárt.

– **Akkor mi a probléma?**

– Hogy van három további, uniós engedélyezés alatt álló GM növény, melyek használata már létkérdés lesz. Az egyik a kukoricabogárral szemben rezisztens kukorica. Ma évi négy milliárd forintot költünk a kukoricabogár elleni vegyszeres védelemre. Ez jó a növényvédő szer gyártóknak, de nem jó a gazdának és a környezetnek. Ugyanilyen fontos a burgonyavész ellen rezisztens burgonya, amelybe egy vadburgonyafajból helyeztek át egy ellenállósági gént. A magyar gazda 4-6-szor permetez a burgonyavész ellen. Végül pedig a Kárpát-medencében a klímaváltozás miatt is égetően fontosak az aszálytűrő gabonák. Amikor az engedélyeztetés lezárul, robanni fog a bomba, mert Európa-szerre elterjedhetnek ezek a növények, a magyar gazdák kezét viszont megkötí majd az Alaptörvény. ■